

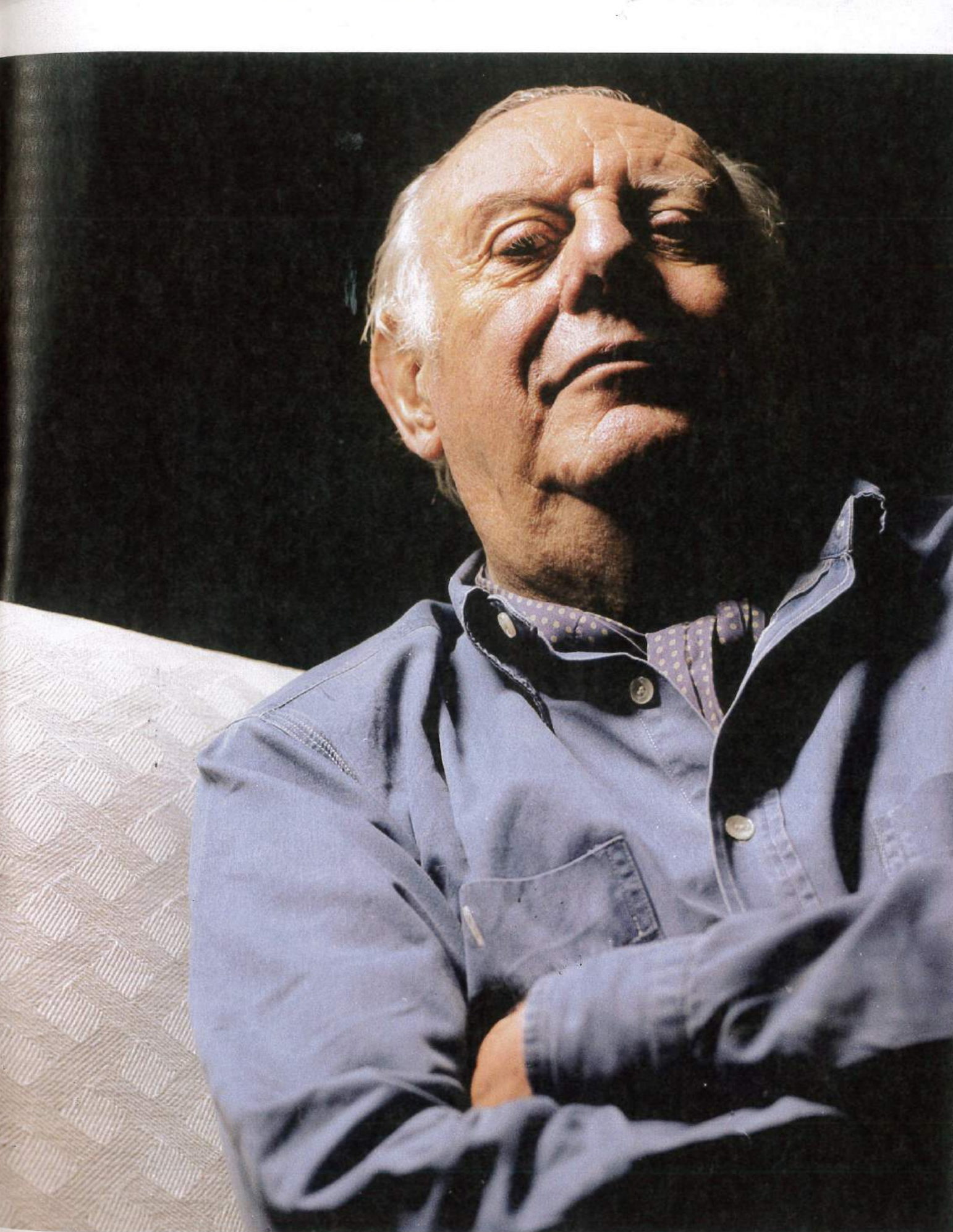
«ΜΟΝΟ ΟΙ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΕΣ
ΕΧΟΥΝ ΤΟ ΘΡΑΣΟΣ
ΝΑ ΤΡΑΓΟΥΔΟΥΝ
ΟΤΑΝ ΟΙ ΠΟΛΕΙΣ ΦΛΕΓΟΝΤΑΙ...»

ΝΤΑΡΙΟ ΦΟ

Ο νομπελίστας Ιταλός
συγγραφέας και... πνευματικός
πατέρας του κινήματος
«Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω»
εξακολουθεί, στα 85 του,
να μη χαρίζεται σε κανέναν.

ΤΟΥ ΛΕΩΝΙΔΑ ΝΤΙΛΣΙΖΙΑΝ | ΑΠΟΔΟΣΗ ΑΠΟ ΤΑ ΙΤΑΛΙΚΑ: SIMONE MONGELLI

Ο «Ιταλός Αριστοφάνης» και φίλος της Ελλάδας Ντάριο Φο είναι στα 85 του ακμαίος και «όρθιος». Γράφει βιβλία, παίζει θέατρο, επικαιροποιεί τα έργα του -όπως συνέβη και με την ελληνική έκδοση του δημοφιλούς «Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω»- και δίνει το «παρών», μαζί με τη σύζυγό του Φράνκα Ράμε, σε συγκεντρώσεις κατά του Σίλβιο Μπερλουσκόνι. Βρίσκεται διαρκώς στις επάλξεις. Παραμένει ο άφοβος «μαέστρος» που έκανε πράξη τη ρήξη με το θεατρικό κατεστημένο, που σπλίτευσε τα κακώς κείμενα του κράτους, της Εκκλησίας, που τα έβαλε ακόμη και με τη Μαφία. Με την ίδια ορμή σήμερα εξαπολύει μύδρους ενάντια στον «ανατροπέα», όπως χαρακτηρίζει τον Ιταλό πρωθυπουργό.

Ε

να θέατρο, μια λογοτεχνία, μια καλλιτεχνική έκφραση που δεν μιλούν για την εποχή τους δεν έχουν αξία», έχετε πει. Στον σημερινό κόσμο, πού έχει αξία να εστιάζουν οι τέχνες;

Μόνο ένας τρελός δεν θα συνειδητοποιούσε την παγκόσμια πολιτική κρίση, τη γενικότερη οικονομική κατάρπωση και τη δραματική αλλαγή τού φυσικού περιβάλλοντος. Σε αυτά πρέπει να εστιάζουμε. Δεν μπορούμε να προσποιούμαστε πως δεν υπάρχουν. Μόνο οι αυτοκράτορες έχουν το θράσος να τραγουδούν όταν οι πόλεις φλέγονται...

Το έργο σας «Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω» είναι εξαιρετικά επίκαιρο αυτές τις ημέρες στην Ελλάδα. Πώς το σχολιάζετε;

Χαίρομαι πάρα πολύ που τα παράδοξα του θεάτρου μεταβάλλονται σε πραγματικότητα στην καθημερινή ζωή. Μάλιστα, το έργο αναφέρει αληθινά γεγονότα της ιστορίας μας. Ένα παρόμοιο φαινόμενο με αυτό που συμβαίνει στην Ελλάδα παρουσιάστηκε στην Ιταλία τη δεκαετία του '60. Ο κόσμος τότε δεν είχε χρήματα για να καλύψει τις καθημερινές του ανάγκες και ξεκίνησε, εν είδει διαμαρτυρίας, τα λεγόμενα «προλεταριακά ψώνια» (έπαιρναν από τα καταστήματα είδη πρώτης ανάγκης και πλήρωναν με ό,τι μπορούσε ο καθένας ή δεν πλήρωναν). Έχουμε όμως να κάνουμε με μια αναγκαστική επιλογή, συνειδητοποιημένων κατά τα άλλα πολιτών, και όχι βέβαια με ένα λαϊκό... γινάτι.

Τα έργα σας παίζονται ξανά και ξανά στη χώρα μας. Πού το αποδίδετε;

Στην ευφυΐα των Ελλήνων!

Έχετε διαβάσει Έλληνες συγγραφείς;

Φυσικά. Έχω μάλιστα αναφερθεί συχνά στην αρχαιοελληνική λογοτεχνική

κληρονομιά. Και ορισμένες φορές έχω ξαναγράψει σε σύγχρονη εκδοχή κείμενα κλασικών Ελλήνων συγγραφέων. Θα μπορούσα να αναφερθώ στον Λουκιανό από τα Σαμόσατα, στον Ομηρο, αλλά και σε ιστορικούς: τον Πολύβιο, τον Πλούταρχο και τον Ηρόδοτο, ιδίως τον Ξενοφώντα, τον οποίο αγαπούσα από παιδί. Μάλιστα, μπορώ ακόμη και τώρα να σας απαγγείλω ορισμένα αποσπάσματα από τα έργα του.

Έχετε ισχυριστεί πως «το γέλιο δεν αρέσει στους ισχυρούς». Τι εννοείτε;

Το γέλιο «σπάει» τις συνήθειες και την κοινοτοπία των κατεστημένων. Μοιάζει με έναν κυρτό καθρέφτη που παραμορφώνει την εικόνα της εξουσίας και της συμπεριφοράς της. Επομένως, το να κοιτάζει κανείς μέσα από αυτό τον καθρέφτη ισοδυναμεί με το να «ξετρυπώνει» την αλήθεια.

Γιατί επιμένετε τόσο στη λαϊκή παράδοση του Ιταλικού Μεσαίωνα;

Γιατί στο παρελθόν θεωρήθηκε μια κατώτερη μορφή διανόησης. Αυτό είναι κουταμάρα, αφού η παράδοση αυτή αντιπροσωπεύει την ίδια την ταυτότητα ενός λαού - από κοινού με τα ψεγάδια και τον πλούτο του Ιταλικού λαού. **Τα έχετε βάλει με πολλούς. Αισθανθήκατε ποτέ ότι κινδυνεύετε;**

Περάσαμε κάποιες στιγμές που αναρωτηθήκαμε: «Γιατί πρέπει να ρισκάρουμε τόσο». Τότε ερχόταν ως απάντηση η αλληλεγγύη του κοινού που παρακολουθούσε τις παραστάσεις μας. Και που φαινόταν αποφασισμένο να μη μας επιτρέψει να σταματήσουμε.

Δεν φοβηθήκατε δηλαδή;

Δεχτήκαμε, με τη σύζυγό μου, σκληρότατες επιθέσεις. Όμως, ακόμη και

στις στιγμές της πιο μεγάλης απόγνωσης, το συναίσθημα που κυριαρχούσε δεν ήταν ο φόβος, αλλά η οργή και η περιφρόνηση ενώπιον της αδικίας, η ισχυρή θέληση να συνεχίσουμε.

Θεωρείτε τον Σίλβιο Μπερλουσκόνι επικίνδυνο;

Είναι ένας πρωθυπουργός-ανατροπέας, που εναντιώνεται στους νόμους, στο σύστημα και στις αρχές του κράτους. Γι' αυτό και καθίσταται πιο επικίνδυνος ακόμη και από κοινούς εγκληματίες. Και επειδή δεν διαθέτει χιούμορ και το μόνο που κάνει είναι να λέει ανέκδοτα ή να ακουμπάει γλουτούς κοριτσιών, όχι απλώς δεν είναι άξιος πρωθυπουργός, αλλά αποτελεί σοβαρότατο κίνδυνο.

Γιατί η Ιταλική κοινωνία δείχνει τόση ανοχή απέναντί του;

Θα μπορούσα να αντιστρέψω την ερώτηση - αναφερόμενος στην Ελλάδα και στην ιστορία σας: «Γιατί η αρχαία Αθήνα, ακόμη και στις πιο γεμάτες απόγνωση και αρνητισμό περιόδους της ιστορίας της, αντιστάθηκε τόσον καιρό στις αδικίες και στη βία κάποιων από τους κυβερνώντες;». Ο λόγος είναι πως εσείς στην Αθήνα, όπως στη Θήβα και την Κόρινθο, συγκριτικά με άλλους λαούς, είχατε ένα μεγάλο πλεονέκτημα: την προσήλωση στη δημοκρατία και τη θέληση για την ενίσχυσή της. Αντίθετα, η Σπάρτη, Ξακουστή σε όλο τον κόσμο για την υπεροχή της στα όπλα, δεν διέθετε ούτε μεγάλους αρχιτέκτονες ούτε σπουδαιούς ποιητές ή φιλοσόφους. Και εξαφανίστηκε. Γιατί; Για τον απλούστατο λόγο πως η δημοκρατία δεν «πέρασε» από αυτή την πόλη-κράτος.

Ο Τζοβάνι, ο ήρωας στο «Δεν πληρώνω, δεν πληρώνω», ονειρεύεται «έναν κόσμο όπου μπορεί κανείς να δει ξανά ότι υπάρχει ουρανός, πως τα λουλούδια ακόμα ανθίζουν και τα κορίτσια γελούν». Το όνειρο παραμένει ζωντανό;

Ο Ονειρος, στη μυθολογία, ήταν θεότητα, γιος της Νύχτας και αδελφός του Υπνου και του Θανάτου. Όμως, ούτε ο ύπνος ούτε το σκοτάδι θα μπορέσουν να καταστήσουν μάταιη την ελπίδα! •

«Το γέλιο «σπάει» τις συνήθειες και την κοινοτοπία των κατεστημένων. Μοιάζει με έναν κυρτό καθρέφτη που παραμορφώνει την εικόνα της εξουσίας και της συμπεριφοράς της.»